

Damhert- en Reetelling Duingebied Noord- en Zuid-Holland 2017

Rapport van het beoordelingscomité

Y.M. Versteeg & B. Bieze

Faunabeheereenheid Noord-Holland & Faunabeheereenheid Zuid-Holland, 9 augustus 2017

faunabeheereenheid
NOORD-HOLLAND

Faunabeheereenheid Zuid-Holland

Damhert- en Reetelling Duingebied Noord- en Zuid-Holland

Rapport van het beoordelingscomité

Faunabeheereenheid Noord-Holland & Faunabeheereenheid Zuid-Holland*

Y.M. Versteeg & B. Bieze

Augustus 2017, Haarlem

* B. Bieze – Faunabeheereenheid Zuid-Holland
Y.M. Versteeg – Faunabeheereenheid Noord-Holland

Colofon

© FBE Noord-Holland & FBE Zuid-Holland, 2017

<i>Tekst:</i>	Y.M. Versteeg & B. Bieze
Gegevensbewerking, tabellen, figuren en lay-out:	Y.M. Versteeg & B. Bieze
<i>Tellingscoördinatie:</i>	FBE Noord-Holland & FBE Zuid-Holland

Wijze van citeren:

Versteeg & Bieze, 2017. Damhert- en Reetelling Duingebied Noord- en Zuid-Holland. FBE Noord-Holland & FBE Zuid-Holland, Haarlem

Disclaimer:

De gegevens uit dit rapport zijn vrij te gebruiken zolang op de juiste wijze wordt verwezen naar beide FBE's en de auteurs. Specifieke gegevens op deelgebied-niveau zijn op te vragen bij de Faunabeheereenheid Noord-Holland (www.fbenoordholland.nl) en de Faunabeheereenheid Zuid-Holland (www.fbezh.nl)

Voorwoord

Jaarlijks worden de damherten (*Dama dama*) en reeën (*Capreolus capreolus*) in de duingebieden tussen IJmuiden en Den Haag geteld. Deze tellingen worden gecoördineerd door de Faunabeheereenheid (FBE) Noord-Holland en de Faunabeheereenheid (FBE) Zuid-Holland en uitgevoerd door de wildbeheereenheden (WBE's) en de terreinbeheerorganisaties (TBO's). Op basis van de verzamelde gegevens wordt de populatietrend bepaald. Dit rapport geeft de resultaten weer van de damhert- en reetelling 2017. Tevens worden de resultaten met de resultaten van voorgaande jaren vergeleken. Wij bedanken de meewerkende tellers, TBO's en WBE's voor hun inzet.

Samenvatting

Op 29 en 30 maart 2017 heeft wederom de jaarlijkse telling plaatsgevonden.

Er waren op het moment van de telling minimaal 4.000 damherten en 475 reeën aanwezig in het plangebied. Voor het damhert betekent dit een daling in aantallen; bij het ree lijkt sprake van een stabiele situatie, waarbij op deelgebied-niveau wel sprake is van een structurele daling in deelgebied B. Het aantal damherten in sommige telsectoren is zo groot dat aanspreken op geslachts- en leeftijdscategorie lastig of zelfs onmogelijk is.

Minimaal aanwezig aantal damherten en reeën
4.000 damherten
475 reeën

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
2. Telgebied	5
A. Het Nationaal Park Zuid Kennemerland (NPZK).....	5
B. De Amsterdamse Waterleidingduinen, De Blink en Boswachterij Noordwijk.....	5
C. Coepelduynen	6
D. Meijendel en Berkheide.....	6
3. Methode	7
Tijdstippen	7
Proces.....	7
4. Resultaten.....	8
Damherttelling 2017	8
Damhert meerjarige trend.....	8
Reetelling 2017	12
Ree meerjarige trend	12
5. Conclusie.....	15
Damherten	15
Reeën	15
Discussie & Aanbeveling	15
Literatuur	16

1. Inleiding

De grote populatie damherten in Noord- en Zuid-Holland leidt tot een aantal problemen, waaronder toenemende aantallen aanrijdingen, schade aan landbouw, tuinen en begraafplaatsen, schade aan natuurwaarden in het duingebied en lijden van (door ondervoeding) ziek geworden en gewonde damherten.

De FBE's van Noord- en Zuid-Holland hebben een faunabeheerplan opgesteld waarin de te nemen maatregelen worden beschreven om de schade terug te dringen. Naast het terugdringen van de populatie worden ook andere maatregelen ingezet zoals afrastering.

Door middel van jaarlijkse tellingen wordt de minimale populatiegrootte van de damherten vastgesteld. Door de resultaten van meerdere jaren bij elkaar te voegen wordt de populatieontwikkeling zichtbaar. Deze trendtellingen geven inzicht in de effecten van het beheer. Dit maakt evaluatie en bijstelling van het beheer mogelijk. Naast de damherten worden de reeën geteld.

2. Telgebied

De damhert- en reetelling vindt plaats in het gebied tussen IJmuiden en Den Haag waar het damhertenbeheer wordt uitgevoerd. Het betreffende plangebied (*afbeelding 1*) bestaat uit:

- Een 'leefgebied voor damherten' (het roodomrande deel van de kaart): het gaat hier om voornamelijk duingebied, waarin zich een damhertenpopulatie kan en mag handhaven.
- Een 'nulstandsgebied' of "buitengebied" (tussen rood en blauw omrand): het gaat hier om (voornamelijk) agrarisch en bebouwd gebied waar het damhert ongewenst is vanwege de schadedreiging. In dit gebied wordt gestreefd naar een minimale stand (nulstand).

Het gehele gebied heeft een omvang van circa 37.000 hectare; het leefgebied zelf heeft een omvang van 11.248 hectare.¹ In het plangebied liggen twee WBE's: de WBE Stichting Faunabeheer Zuid-Kennemerland en de WBE Duin- en Bollenstreek.

Het plangebied omvat vier deelgebieden. Ieder deelgebied omvat een leefgebied en een "nulstandsgebied" (buitengebied). De vier leefgebieden, die zijn gescheiden door bebouwing, infrastructuur of water, zijn (van noord naar zuid):

A. Het Nationaal Park Zuid Kennemerland (NPZK)

Dit is het duingebied tussen IJmuiden en Zandvoort (circa 3.402 leefgebied hectare), beheerd door Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Landschap Noord-Holland en Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland.

B. De Amsterdamse Waterleidingduinen, De Blink en Boswachterij Noordwijk

Dit is het duingebied tussen Zandvoort en Noordwijk aan Zee. De Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD) (beheerd door Waternet) is eigendom van de gemeente Amsterdam. In dit deelgebied liggen ook De Blink (beheerder Zuid-Hollands Landschap, Staatsbosbeheer en Waternet) en Boswachterij

¹ Aantal leefgebied hectare zijn vastgesteld door een GIS berekening (FBE Noord-Holland).

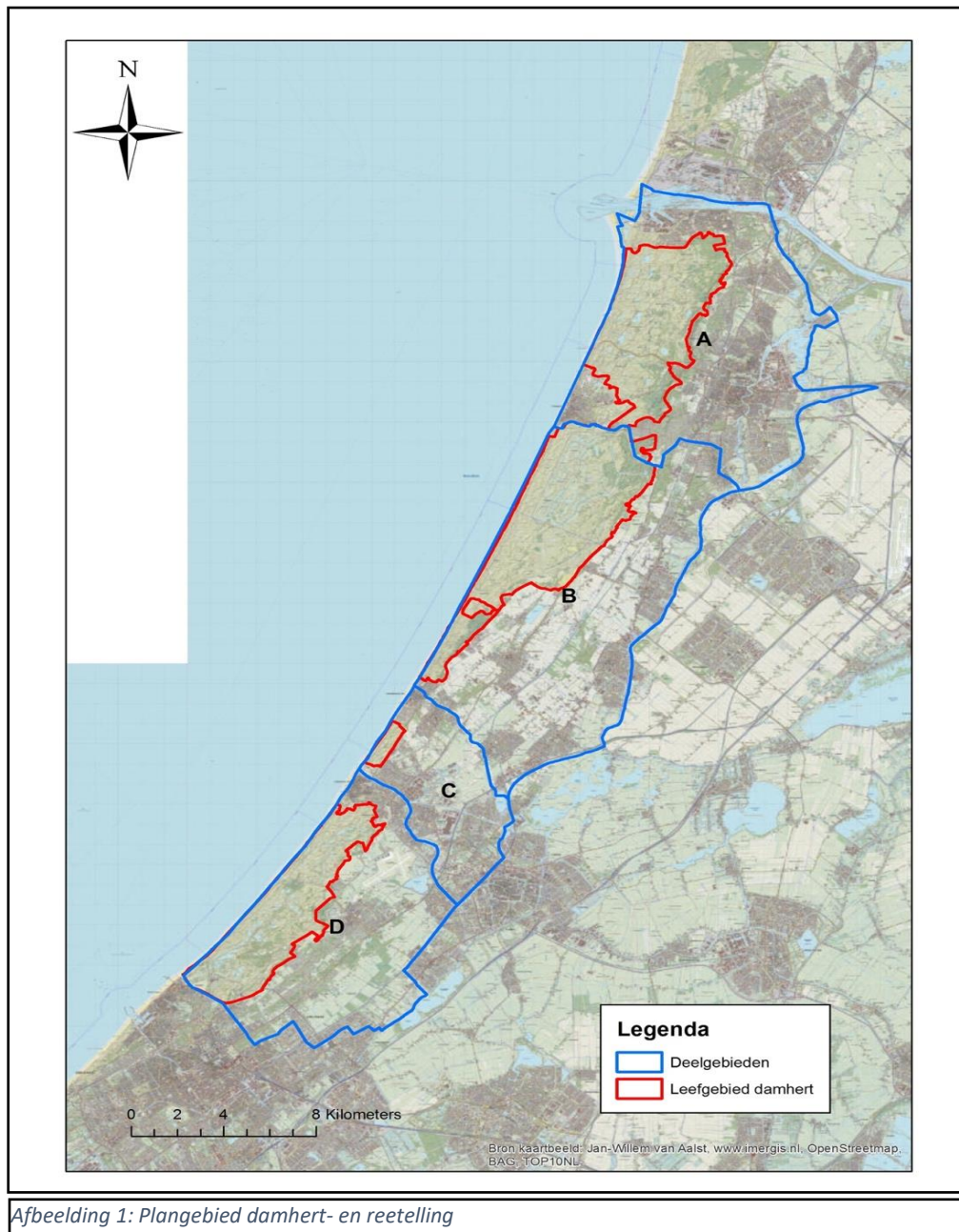
Noordwijk (beheerder Staatsbosbeheer). Alles bij elkaar circa 4.059 leefgebied hectare voor dit deelgebied.

C. Coepelduynen

Het duingebied Coepelduynen ligt tussen Noordwijk aan Zee en Katwijk (circa 152 leefgebied hectare, beheerd door Staatsbosbeheer).

D. Meijendel en Berkheide

Dit duingebied ligt tussen Katwijk en Den Haag (circa 2.635 leefgebied hectare), beheerd door Dunea en Staatsbosbeheer).

Afbeelding 1: Plangebied damhert- en reetelling

3. Methode

De tellingen worden uitgevoerd volgens het *Protocol damhert- en reetelling Noord- en Zuid-Holland* dat te vinden is op de websites van de FBE's. Voor een uitgebreide omschrijving van de telmethode verwijzen wij naar dit document.

Tijdstippen

De FBE's Noord- en Zuid-Holland organiseren de telling, analyseren de data en stellen het telrapport op. Contactpersonen van de verschillende TBO's en WBE's coördineren de telling in hun gebied. De damhert- en reetelling 2017 vond plaats op 29 en 30 maart met 2 avondtellingen en 1 ochtendtelling. (Tabel 1)

Tabel 1: Teltijdstippen 2017

Telling	Tijdstip
29 maart 2017	18:00 uur
30 maart 2017	06:30 uur
30 maart 2017	18:00 uur

De weersomstandigheden verschilden op de teldagen vooral in temperatuur, de tweede dag was een stuk warmer. Beide dagen waren warmer dan vorig jaar, toen was het maximum rond de 11°C. (Tabel 2)

Tabel 2: Weergegevens van beide teldagen, bron: www.accuweather.com en www.knmi.nl.

Datum	Windrichting	Kracht	Zonuren	Min. temp.	Max. temp.
29-03-2017	ZW	4 tot 5	1,5	11°C	14°C
30-03-2017	Z tot ZW	3 tot 4	6,1	10°C	22°C

Proces

De telploegen bestaan meestal uit twee tellers, maar minimaal uit één teller die ervaring heeft met beheer en/of tellingen van grofwild. Iedere telploeg telt in een vastgestelde telsector langs een vastgestelde telroute. De telploegen noteren de waargenomen dieren op de geleverde telformulieren. Vervolgens voeren de contactpersonen de gegevens in FRS en Dora in. De digitale registratiesystemen van de faunabeheereenheden zijn FRS (www.faanaregistratie.nl) in Noord-Holland en Dora (www.fbezh.nl) in Zuid-Holland.

De data-analyse voor de damherten en reeën is conform het telprotocol uitgevoerd. De resultaten van de uitgewerkte telling zijn vastgesteld door het beoordelingscomité. In het beoordelingscomité hebben de volgende organisaties zitting:

- Dierenbescherming	Marije Smeenk
- Dunea	Hans Lucas
- FBE Noord-Holland	Yvonne Versteeg
- FBE Zuid-Holland	Boaz Bieze
- Natuurmonumenten	Rogier Dijkstra
- Staatsbosbeheer	Tim Franssen
- Waternet	Maaïke Veer
- WBE Duin- en Bollenstreek	Daan Wouwenaar
- WBE Stichting Faunabeheer Zuid-Kennemerland	Hugo Wurpel

4. Resultaten

Damherttelling 2017

In 2017 is het minimaal aanwezige aantal damherten voor het gehele plangebied bepaald op 4.000 stuks. Deelgebied B heeft met 3.351, dat is krap 84% van de totale getelde populatie, verreweg de meeste damherten, waarvan er zich 17 buiten het leefgebied bevonden. Deelgebied A bevat met 646 damherten ruim 15% van het totaal aantal getelde damherten. In deelgebied C zijn geen damherten geteld en deelgebied D heeft 3 damherten. (Tabel 3 & 4)

Tabel 3: Aantal getelde damherten per deelgebied, onderverdeeld in binnen & buiten leefgebied 2017

Deelgebied in provincie	Binnen leefgebied	Buiten leefgebied	Totaal damherten 2017
A Noord-Holland	571	75	646
B Noord-Holland/Zuid-Holland	3.334	17	3.351
C Zuid-Holland	0	0	0
D Zuid-Holland	0	3	3
Totaal damherten 2017	3.905	95	4.000

Tabel 4: Aantal getelde damherten per deelgebied, onderverdeeld in leeftijdscategorie

Deelgebied in provincie	Hert	Hinde	Spitser	Kalf	NA	Totaal damherten 2017
A Noord-Holland	220	169	52	20	185	646
B Noord-Holland/Zuid-Holland	536	1521	292	218	784	3351
C Zuid-Holland	0	0	0	0	0	0
D Zuid-Holland	1	2	0	0	0	3
Totaal damherten 2017	757	1.692	344	238	969	4.000

Op basis van de grootte van de telsectoren en de getelde aantallen zijn de dichtheden binnen het leefgebied per deelgebied berekend. Het leefgebied in deelgebied B heeft de hoogste dichtheid met 82,1 damherten per 100 hectare. De dichtheid van deelgebied A komt uit op 16,8 damherten per 100 hectare. In de overige twee deelgebieden komt de dichtheid uit op nul. (Tabel 5)

Tabel 5: De dichtheid binnen het leefgebied van de deelgebieden (n/100ha)

Deelgebied in provincie	Getelde damherten	Hectares	Minimum dichtheid (n/100ha) 2017
A Noord-Holland	571	3.402	16,8
B Noord-Holland/Zuid-Holland	3.334	4.059	82,1
C Zuid-Holland	0	152	0
D Zuid-Holland	0	2.635	0

Damhert meerjarige trend

In deze paragraaf worden de resultaten van dit jaar vergeleken met die van voorgaande jaren. De stijging van afgelopen jaren heeft zich dit jaar niet doorgezet, dit is mogelijk te verklaren door het uitgevoerde beheer. (Tabel 6)

Tabel 6: Aantal getelde damherten per deelgebied en leefgebied voor 2016

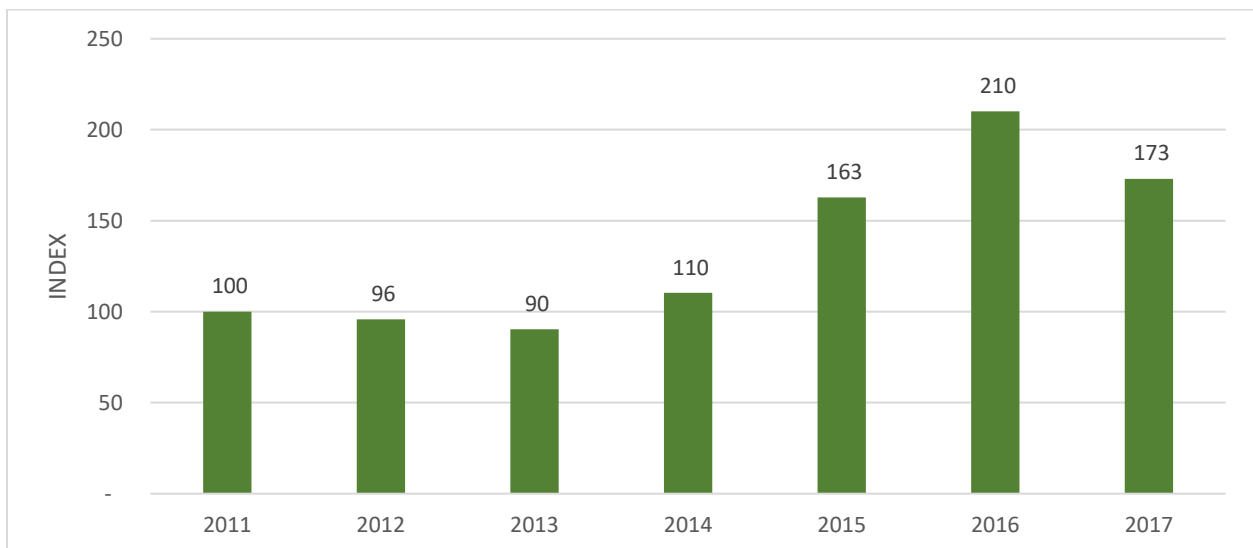
Deelgebied in provincie	Binnen leefgebied	Buiten leefgebied	Totaal Damherten 2016
A Noord-Holland	770	121	891
B Noord-Holland/Zuid-Holland	3.954	13	3.967
C Zuid-Holland	0	0	0
D Zuid-Holland	1	0	1
Totaal damherten 2016	4.725	134	4.859

Voor de dichtheid is een tweejarige vergelijking weergegeven. De dichtheid was aanzienlijk hoger voor de deelgebieden in 2016, hierbij is gekeken naar het gehele plangebied, dus binnen en buiten leefgebied. (Tabel 7)

Tabel 7: Vergelijking van de dichtheid tussen 2016 en 2017 voor het gehele plangebied (n/100ha)

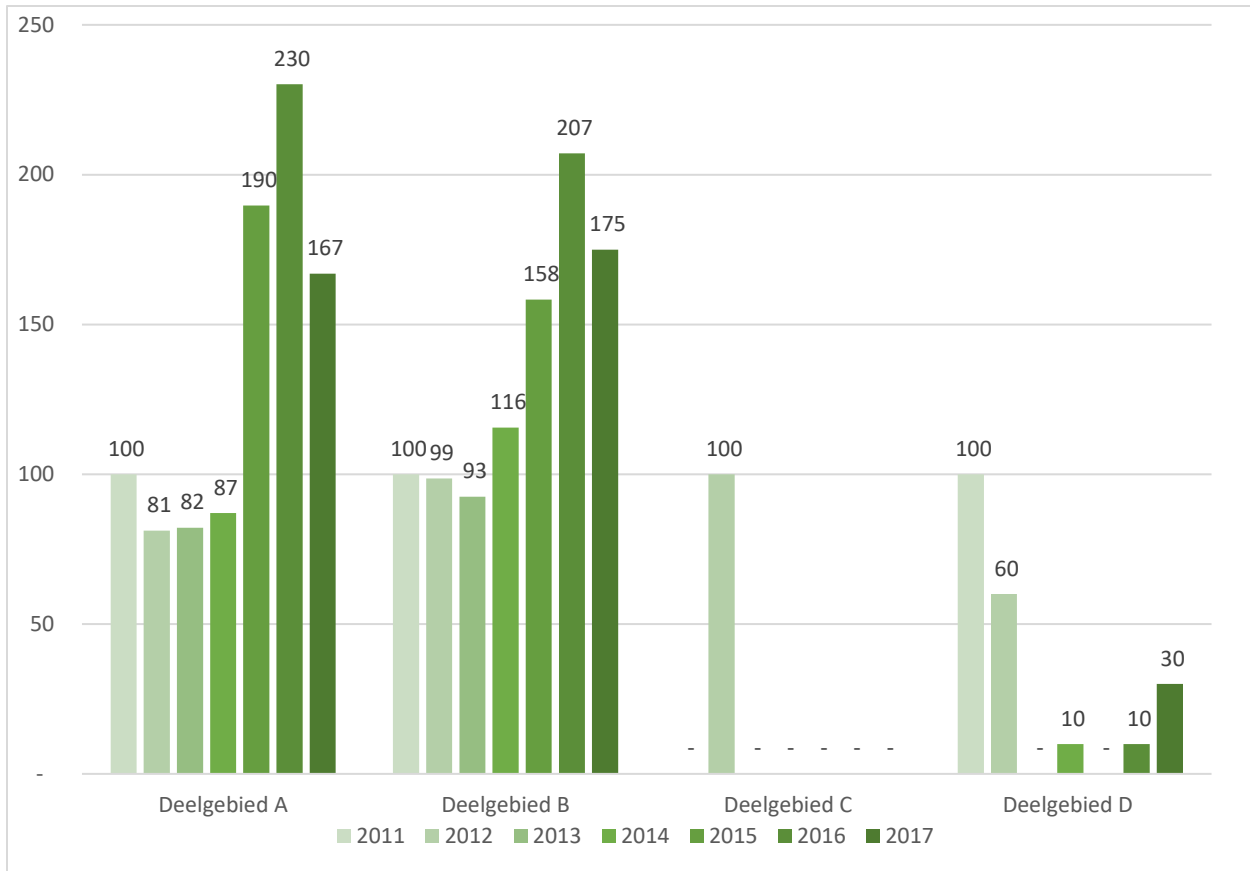
Deelgebied in provincie	Hectares	Minimum dichtheid (n/100ha) 2016	Minimum dichtheid (n/100ha) 2017
A Noord-Holland	5.635	15,8	11,5
B Noord-Holland/Zuid-Holland	5.749	69,0	58,3
C Zuid-Holland	363	0	0
D Zuid-Holland	4.484	0	0

Het aantal getelde damherten is ten opzichte van 2016 afgenomen. In deelgebied A met 27,5% en in deelgebied B met 15,5%. Deze daling is mogelijk het gevolg van het afschot dat heeft plaatsgevonden in deelgebied A en B. Uit de geïndexeerde trend blijkt dat het aantal damherten nog steeds hoger is dan in 2015. Het uiteindelijke streven is een index van 43,3. (Afbeelding 2)

Afbeelding 2: Geïndexeerde trend van de totale getelde damherten in het hele plangebied van 2011 t/m 2017. (2011 = 100)

In de volgende grafiek is de trend per deelgebied weergegeven. (Afbeelding 3)

Afbeelding 3: Geïndexeerde trend van de damherten per deelgebied voor 2011 t/m 2017. (2011 = 100, deelgebied C: 2012 = 100)

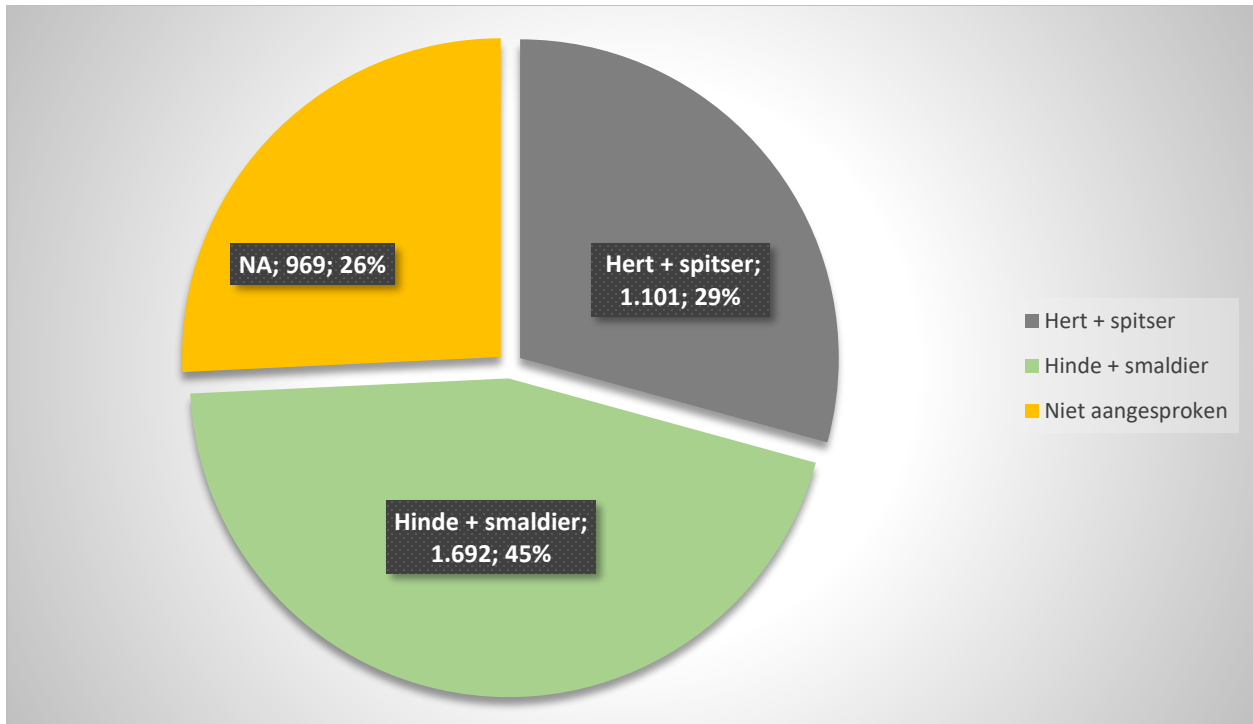
Op basis van het vastgestelde aantal volwassen dieren (herten en hinds, inclusief spitsers en smaldieren) is de geslachtsverhouding berekend. (Afbeelding 4) Dit jaar zijn er 2.793 volwassen dieren geteld waarvan 1.101 herten en 1.692 hinds. Dat geeft een geslachtsverhouding van 1 hert op 1,5 hinds. (Tabel 8 & afbeelding 4)

Met de opmerking dat er een groot aantal niet aangesproken damherten was in deze telling. Het gaat om 969 dieren, hier zaten natuurlijk ook volwassen dieren bij die hierdoor niet zijn meegenomen in deze berekening. 969 is 26% van het totaal aantal getelde damherten.

De berekende verhouding is opgeschoven in het voordeel van de herten in 2017 ten opzichte van 2016.

Tabel 8: Verhouding Hert : Hinde

Verhouding	2017	2016
Hert : Hinde	1 : 1,5	1 : 1,8

Afbeelding 4: De berekende geslachtsverhouding van de damherten voor 2017

De geslachtsverhouding is ook berekend voor de verschillende deelgebieden. Deze verhoudingen lopen flink uiteen als je deelgebied A met een verhouding van 1 : 0,6, vergelijkt met deelgebied B met een verhouding van 1 : 1,8. (Tabel 9)

Tabel 9: Verhouding Hert : Hinde per deelgebied

Deelgebied in provincie	Hert + spitsjer	Hinde + smaldier	Geslachtsverhouding
A Noord-Holland	272	169	1 : 0,6
B Noord-Holland/Zuid-Holland	828	1.521	1 : 1,8
C Zuid-Holland	0	0	n.v.t.
D Zuid-Holland	1	2	1 : 2

Reetelling 2017

In 2017 is het minimaal aanwezige aantal reeën voor het gehele plangebied bepaald op 475 stuks. Zuid-Holland is met 317 reeën verantwoordelijk voor 67% van het totaal, Noord-Holland met 158 reeën voor 33%. In Noord-Holland zijn de meeste reeën gezien binnen het damherten-leefgebied terwijl in Zuid-Holland de overgrote meerderheid buiten deze leefgebieden zijn geteld. (Tabel 10 & 11)

Tabel 10: Aantal getelde reeën per deelgebied, onderverdeeld binnen & buiten leefgebied, 2017.

Deelgebied in provincie	Binnen leefgebied	Buiten leefgebied	Totaal reeën
A Noord-Holland	91	29	120
B Noord-Holland/Zuid-Holland	42	21	63
C Zuid-Holland	15	1	16
D Zuid-Holland	95	181	276
Totaal getelde reeën 2017	243	232	475

Tabel 11: Aantal getelde reeën per deelgebied, onderverdeeld naar leeftijds categorie.

Deelgebied in provincie	Bok	Geit	B-kalf	G-Kalf	NA	Totaal reeën 2017
A Noord-Holland	48	44	5	4	19	120
B Noord-Holland/Zuid-Holland	26	33	4	0	0	63
C Zuid-Holland	7	7	0	2	0	16
D Zuid-Holland	81	132	37	1	25	276
Totaal reeën 2017	162	216	46	7	44	475

Van de 475 reeën zijn de meeste geteld in deelgebied D. Deze 276 stuks geven een dichtheid van 6,2 reeën per 100 hectare binnen het gehele deelgebied. Deelgebied B heeft met 1,1 ree per 100 hectare de laagste dichtheid binnen het deelgebied van alle deelgebieden. (Tabel 12)

Tabel 12: De dichtheid in de deelgebieden (n/100ha), binnen en buiten leefgebied.

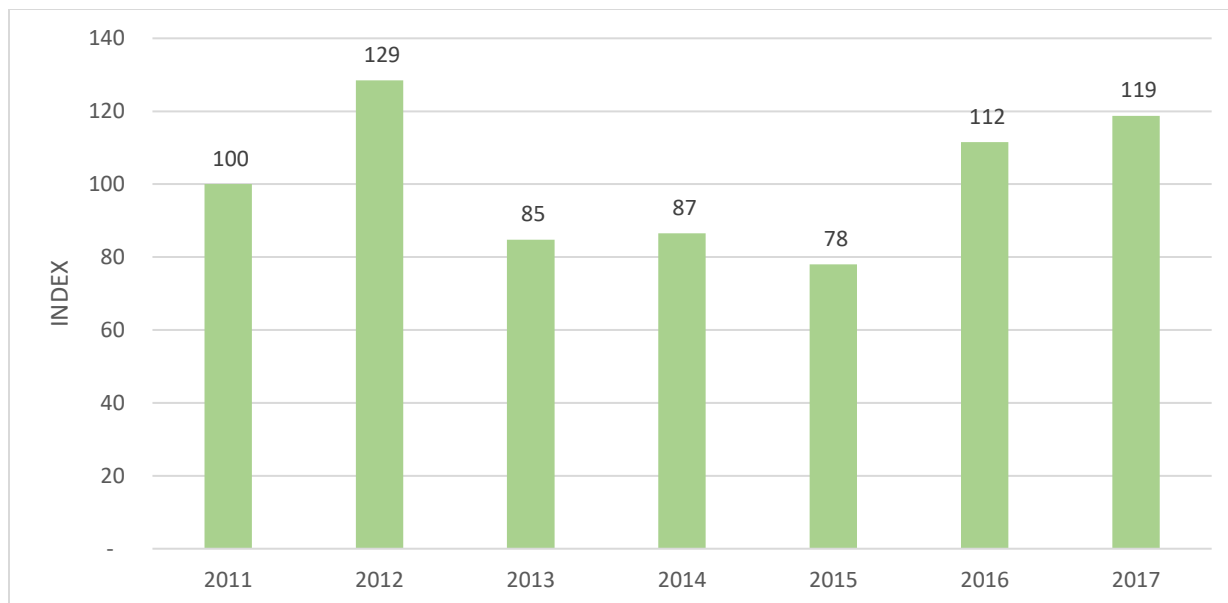
Deelgebied in provincie	Getelde reeën	Hectares	Minimum dichtheid (n/100ha) 2017
A Noord-Holland	120	5.635	2,1
B Noord-Holland/Zuid-Holland	63	5.749	1,1
C Zuid-Holland	16	363	4,4
D Zuid-Holland	276	4.484	6,2

Ree meerjarige trend

Dit jaar (2017) zijn er meer reeën geteld in het plangebied dan in 2016 (resp. 475 – 446). De trend is stijgend t.o.v. 2016, zoals hieronder in de afbeelding zichtbaar voor de geïndexeerde trend. Ten opzichte van 2011 is het aantal getelde reeën met 19% gestegen. (Tabel 13 & afbeelding 5)

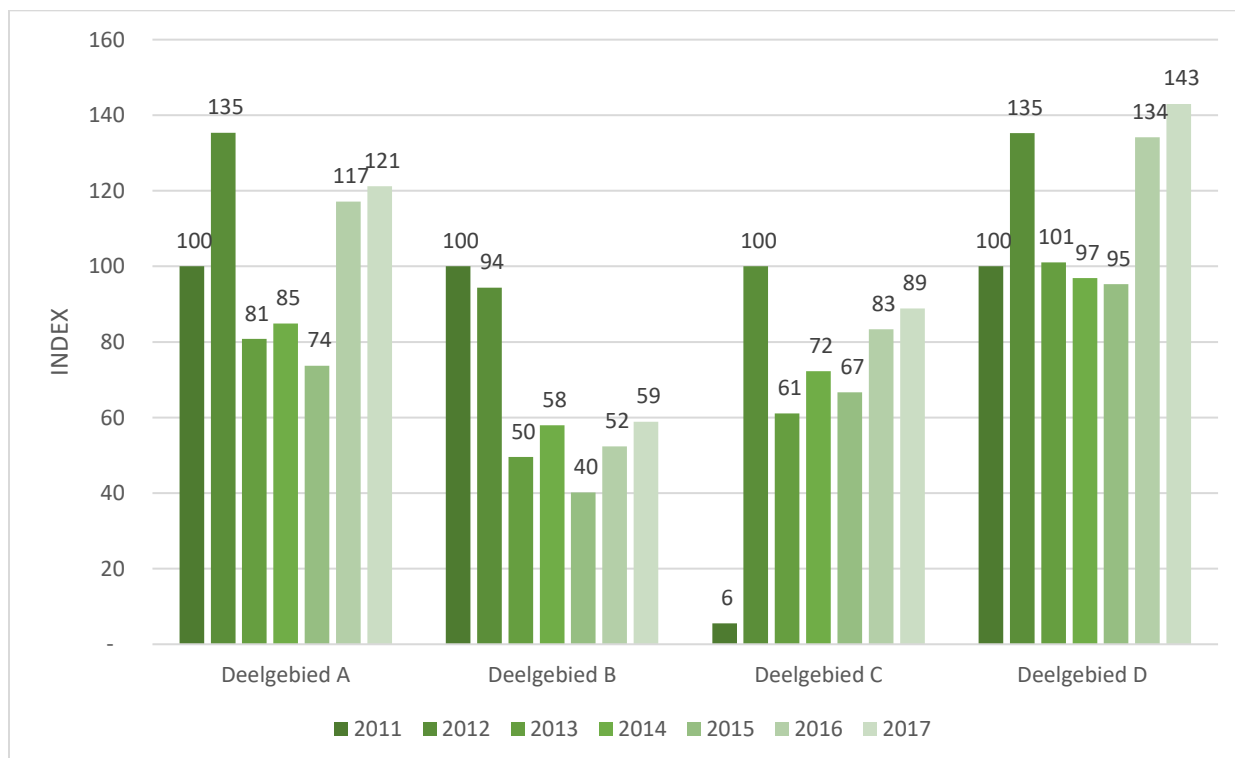
Tabel 13: Aantal getelde reeën per deelgebied, onderverdeeld binnen & buiten leefgebied voor 2016.

Per provincie	Binnen leefgebied	Buiten leefgebied	Totaal reeën 2016
Noord-Holland	94	53	99
Zuid-Holland	116	183	61
Totaal getelde reeën 2016	210	236	446

Afbeelding 5: Geïndexeerde trend van de reeën in het plangebied voor 2011 t/m 2017. (2011 = 100)

Net als vorig jaar fluctueert het minimum aantal reeën per deelgebied sterk door de tellingen heen. Deelgebied A is nog steeds boven het niveau van 2011. Deelgebied B en C zitten onder het niveau van 2011 en bij deelgebied D is dat behoorlijk erboven. Tijdens de telling in 2011 is er in deelgebied C 1 ree geteld. In de hierop volgende jaren waren dit er rond de 20. Omdat dit een groot procentueel verschil geeft, is ervoor gekozen om 2012 het indexjaar voor dit deelgebied te maken. (Afbeelding 6)

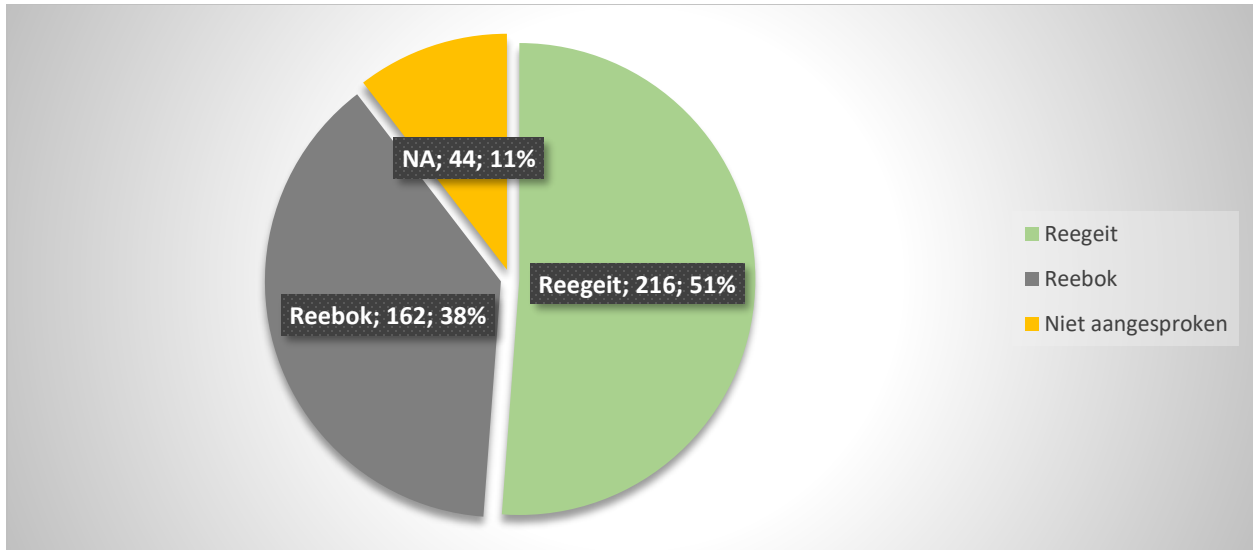

Afbeelding 6: Geïndexeerde trend van de reeën per deelgebied van 2011 t/m 2017. (2011 = 100, deelgebied C: 2012 = 100)

Op basis van het vastgestelde aantal volwassen dieren is de geslachtsverhouding berekend. Dit jaar zijn er 378 volwassen dieren geteld waarvan 162 bokken en 216 geiten. Dit geeft een geslachtsverhouding van 1 bok op 1,3 geiten. Bij deze telling zijn 44 reeën niet aangesproken (11% van het totaal getelde aantal reeën). (Tabel 14 & afbeelding 7)

Tabel 14: Verhouding Reebok : Reegeit

Verhouding	2017	2016
Reebok : Reegeit	1 : 1,3	1 : 1,6

Afbeelding 7: De berekende geslachtsverhouding van de reeën.

De geslachtsverhoudingen zijn ook uitgerekend voor de deelgebieden, deze lopen minder uiteen dan bij de damherten. (Tabel 15)

Tabel 15: Verhouding Reebok : Reegeit per deelgebied

Deelgebied in provincie	Reebok	Reegeit	Geslachtsverhouding
A Noord-Holland	48	44	1 : 0,9
B Noord-Holland/Zuid-Holland	26	33	1 : 1,3
C Zuid-Holland	7	7	1 : 1
D Zuid-Holland	81	132	1 : 1,5

5. Conclusie

Damherten

Er zijn dit jaar minder damherten geteld dan in het voorgaande jaar. De minimaal aanwezige populatie is gedaald van 4.859 in 2016 naar 4.000 in 2017. In deelgebied A daalde het aantal getelde damherten met 27.5%, in deelgebied B met 15.5%. In deelgebied C zijn zowel in 2016 als 2017 geen damherten geteld. In deelgebied D nam het aantal getelde damherten toe van 1 naar 3. De afname in de getelde aantallen wordt waarschijnlijk veroorzaakt door het uitgevoerde afschot.

Reeën

Het minimaal aantal aanwezige reeën is over het plangebied gezien licht stijgend, 475 dit jaar ten opzichte van 446 vorig jaar. De geslachtsverhouding is veranderd van 1 : 1,6 naar 1 : 1,3 ten opzichte van voorgaande telling.

Discussie & Aanbeveling

Net als vorig jaar geldt dat in veel telsectoren (met name in deelgebied B en in iets mindere mate in deelgebied A) het aantal damherten zo hoog is dat er gedurende de telperiode onvoldoende tijd is om de dieren aan te spreken op geslachts- en leeftijdscategorie, daarnaast zijn de groepen in beweging en te groot om correct aan te spreken. Hierdoor is het aandeel niet aangesproken dieren in de telling hoog. Besloten is om vooralsnog door te gaan met de huidige telmethodiek teneinde een trendbreuk te voorkomen. De verwachting is dat het aanpreken in de komende jaren makkelijker zal worden doordat de populatie zal afnemen door het beheer.

Literatuur

- KNMI (2017), Klimatologie, gevonden op 28-04-2017, [www.knmi.nl]
- Accuweather (2017), weather forecast Zandvoort, gevonden 28-03-2017, [www.accuweather.com]